

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 333/2018-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 15. novembra 2018 v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošíkovej (sudkyňa spravodajkyňa), zo sudcu Ladislava Orosza a sudcu Miroslava Duriša prerokoval prijatú sťažnosť obchodnej spoločnosti Rapid life životná poisťovňa, a. s. v konkurze, zastúpenej spoločnosťou Advokátska kancelária JUDr. Daniel Blyšťan, s. r. o., Užhorodská 21, Košice, v mene ktorej koná advokát JUDr. Daniel Blyšťan, vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Sž 6/2016 zo 4. októbra 2016, za účasti Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo obchodnej spoločnosti Rapid life životná poisťovňa, a. s. v konkurze, na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, základné právo na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Sž 6/2016 zo 4. októbra 2016 porušené boli.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 SŽ 6/2016 zo 4. októbra 2016 zrušuje a vec vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. Obchodnej spoločnosti Rapid life životná poisťovňa, a. s. v konkurze, priznáva náhradu trov právneho zastúpenia spolu v sume 355,73 € (slovom tristo päťdesiatpäť eur a sedemdesiattri centov), ktorú je jej Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný uhradiť na účet jej právneho zástupcu Advokátska kancelária JUDr. Daniel Blyšťan, s. r. o., Užhorodská 21, Košice, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 12. decembra 2016 doručená sťažnosť obchodnej spoločnosti Rapid life životná poisťovňa, a. s. v konkurze (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práv podľa čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 SŽ 6/2016 zo 4. októbra 2016 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľka sa žalobou doručenou najvyššiemu súdu 5. apríla 2016 domáha preskúmania zákonnosti rozhodnutia Národnej banky Slovenska č. GUV-308/2016 z 8. marca 2016 v spojení s upovedomením č. ODT-4547/2015-3 z 1. októbra 2015.

Najvyšší súd napadnutým uznesením rozhodol tak, že vec postupuje Krajskému súdu v Bratislave.

Sťažovateľka v sťažnosti uvádza: „Najvyšší súd pri svojom rozhodovaní vychádzal z ustanovenia § 491 ods. 2 druhej vety SSP, podľa ktorého, ak sa tento zákon použije na konania začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, nemožno uplatňovať ustanovenia tohto zákona, ak by boli v neprospech žalobcu, ak je ním fyzická osoba alebo právnická osoba. Najvyšší súd dospel pritom k záveru, že rozhodovanie o vecnej príslušnosti v danej veci podľa ustanovení SSP nie je v neprospech žalobcu, lebo žalobca bude mať v ďalšom konaní možnosť podať proti rozhodnutiu krajského súdu kasačnú sťažnosť podľa § 438 a nasl. SSP, o ktorej rozhoduje Najvyšší súd Slovenskej republiky, a teda konanie o správnej žalobe žalobcu bude dvojinštančné, namiesto pôvodne jednoinštančného.

Dôsledkom tohto arbitrárneho rozhodnutia (svojoľného) bez elementárnej komunikácie so žalobcom (sťažovateľom) – t. j. bez možnosti sťažovateľa v pozícii žalobcu sa vyjadriť ku konaniu súdu, ktoré podľa dikcie zákona (SSP) nesmie byť v jeho neprospech, teda NS SR svojoľne a autoritatívne vyvodil záver čo je a čo nie je v neprospech žalobcu, pričom proti tomuto rozhodnutiu súdu neexistuje riadny opravný prostriedok.

Pritom už zjavne zmena z jednostupňového na dvojestupňové konanie v sebe imanentne obsahuje predĺženie súdneho konania (do právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej) a tým spomalenie cieľa, ktorý sleduje žalobca – čo najrýchlejšie odstránenie právnej neistoty – kvôli čomu vlastne podal samotnú správnu žalobu.“

Sťažovateľka je vzhľadom na uvedené toho názoru, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu došlo k porušeniu jej práva na spravodlivý proces a v jeho dôsledku i k porušeniu práva na zákonného sudcu (právo nebyť odňatý zákonnému sudcovi).

Prípisom doručeným ústavnému súdu 3. apríla 2017 sťažovateľka navrhla nariadenie dočasného opatrenia, ktorým by ústavný súd odložil vykonateľnosť napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, ktoré odôvodnila tým, že „jeho nariadenie je opodstatnené a naliehavé z dôvodu, že ak Krajský súd v Bratislave, ktorému bola vec postúpená, začne v danej veci správnej žaloby sťažovateľa konať a rozhodne, otázka zákonného sudcu podľa č. 48 ods. 1 ústavy, t. j. otázka nepríslušnosti súdu (druhá veta čl. 48 ods. 1 ústavy SR) sa stane už irelevantnou“.

Na základe uvedených skutočností sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd vydal tento nález:

„1. Právo sťažovateľa na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, v spojení s právom sťažovateľa na spravodlivý proces podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, právo sťažovateľa na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd ako i právo sťažovateľa na zákonného sudcu garantované v čl. 48 ods. 1 Ústavy SR v spojení s čl. 38 ods. 1 Listiny konaním a uznesením Najvyššieho súdu SR pod čis. sp. 4 SŽ/6/2016 zo dňa 4. októbra 2016 porušené boli.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu SR zo dňa 4. októbra 2016 sp. zn. 4 SŽ/6/2016 sa ruší a vec sa vracia Najvyššiemu súdu SR na ďalšie konanie.

3. Sťažovateľovi priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v sume 284,08 Eur plus DPH, ktorú je NS SR povinný vyplatiť na účet JUDr. Daniela Blyšťana, advokáta, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu. NS SR platbu vykoná na číslo účtu, ktorý advokát JUDr. Daniel Blyšťan oznámi dodatočne.“

Ústavný súd Slovenskej republiky uznesením č. k. IV. ÚS 333/2018-12 z 23. mája 2018 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť sťažovateľky, ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny, základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a podľa čl. 38 ods. 1 listiny a porušenie práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 4 SŽ 6/2016 zo 4. októbra).

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval predsedníčku najvyššieho súdu na vyjadrenie k sťažnosti a zároveň ju vyzval, aby oznámila, či trvá na ústnom pojednávaní vo veci. Na žiadosť ústavného súdu reagovala predsedníčka najvyššieho súdu v prípise sp. zn. KP 3/2018 z 20. júna 2018 (ďalej len „vyjadrenie predsedníčky najvyššieho súdu“), v ktorom okrem iného uviedla:

„Nadobudnutím účinnosti SSR došlo k zásadným zmenám pri skúmaní podmienok konania. Pokiaľ ide o vecnú príslušnosť Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, tá je taxatívne upravená v citovanom ustanovení § 11 SSR. Z tohto ustanovenia však nevyplýva, že by bol najvyšší súd vecne príslušný na preskúmanie rozhodnutí a postupu orgánov s pôsobnosťou pre celé územie Slovenskej republiky tak, ako tomu bolo za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku. Vzhľadom na uvedené, najvyšší súd v predmetnom uznesení skonštatoval, že v prejednávanej veci je vecne príslušným krajský súd. Poukazujúc zároveň i na § 33 zákona č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom, v znení účinnom od 1. júla 2016.

Najvyšší súd pri svojom rozhodovaní vychádzal z ustanovenia § 491 ods. 2 druhej vety SSR, podľa ktorého, ak sa tento zákon použije na konania začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, nemožno uplatňovať ustanovenia tohto zákona, ak by boli v neprospech žalobcu, ak je ním fyzická osoba alebo právnická osoba. Najvyšší súd dospel pritom k záveru, že rozhodovanie o vecnej príslušnosti v danej veci podľa ustanovení SSR nie je v neprospech žalobcu, lebo žalobca bude mať v ďalšom konaní možnosť podať proti rozhodnutiu krajského súdu kasačnú sťažnosť podľa § 438 a nasl. SSR, o ktorej rozhoduje Najvyšší súd Slovenskej republiky, a teda konanie o správnej žalobe žalobcu bude dvojinštančné, namiesto pôvodne jednoinštančného.

Senát 4S vychádzal pri rozhodovaní i zo záverov prijatých na rokovaní Správneho kolégia Najvyššieho súdu SR, ktoré sa zaoberalo procesnými zmenami, ktoré nastali s účinnosťou od 1. júla 2016 nadobudnutím účinnosti zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok a rešpektoval tak záver o jednotnom procesnom postupe senátov Najvyššieho súdu SR v obdobných veciach, ktoré napadli na súd do Správneho kolégia do 30. júna 2016 (celkom viac ako štyridsať vecí).

K námietke sťažovateľa, že uvedeným rozhodnutím malo dôjsť k porušeniu práva sťažovateľa na zákonného sudcu, najvyšší súd poukazuje na článok II. bod 5 Rozvrhu práce Najvyššieho súdu SR, podľa ktorého pri opätovnom predložení veci Najvyššiemu súdu SR, vrátane konania o prípadnej kasačnej sťažnosti v tejto veci, bude vec pridelená senátu, ktorý naposledy vo veci konal. Z uvedeného vyplýva, že právo na zákonného sudcu v tomto prípade porušené nebolo, keďže je zachovaný princíp zákonného sudcu.“

Vyjadrenie predsedníčky najvyššieho súdu ústavný súd zaslal 4. júla 2018 na vedomie a prípadné zaujatie stanoviska právneho zástupcovi sťažovateľky a zároveň ho vyzval, aby sa vyjadril aj k tomu, či trvá na tom, aby sa vo veci sťažovateľky konalo ústne pojednávanie, a to v lehote siedmich dní od doručenia tejto výzvy. Právny zástupca sťažovateľky na výzvu ústavného súdu nereagoval napriek skutočnosti, že predmetnú výzvu si prevzal 23. júla 2018 a lehota na vyjadrenie mu uplynula v zmysle zasielanej výzvy 30. júla 2018. Ústavný súd vychádzajúc zo správania právneho zástupcu sťažovateľky usúdil, že nemá záujem na verejnom prerokovaní veci a súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 48 ods. 1 ústavy nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanoví zákon.

Podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

Podľa čl. 38 ods. 1 listiny nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu aj sudcu ustanoví zákon.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru prvej vety každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Ústavný súd si pri výklade základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na spravodlivé súdne konanie, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú [čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy (IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 214/04, II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012)].

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať uvedené základné právo účastníkov garantované v čl. 46 ods. 1 ústavy (IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 214/04, II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

Výklad a aplikácia zákonných predpisov zo strany všeobecných súdov musí byť preto v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť toto základné právo v rozpore s jeho podstatou a zmyslom (IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 214/04, II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 152 ods. 4 ústavy) (IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 214/04, II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

Z konštantnej rozhodovacej činnosti ústavného súdu vyplýva, že ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 13/00, mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutia všeobecných súdov, ak v konaniach, ktoré im predchádzali, alebo samotnými rozhodnutiami došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, pričom skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom preskúmavania vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné

a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 17/00).

Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy právneho poriadku Slovenskej republiky. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná platná a účinná právna norma (II. ÚS 249/2011).

Výklad a aplikácia práva všeobecnými súdmi musí byť v súlade s účelom práva na spravodlivé súdne konanie (a jemu zodpovedajúcemu právu na súdnu ochranu), ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania.

Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodiť z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci.

V nadväznosti na sťažovateľkou namietané porušenie základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy ústavný súd považuje za nevyhnutné zdôrazniť, že základné právo na zákonného sudcu predstavuje v právnom štáte jednu zo základných garancií nezávislého a nestranného rozhodovania súdu a sudcu. Toto základné právo je ústavnou zárukou pre každého účastníka konania, že v jeho veci bude rozhodovať súd a sudcovia, ktorí sú na to povolání podľa vopred známych pravidiel, ktoré sú obsahom rozvrhov práce upravujúcich pridelovanie súdnych prípadov jednotlivým sudcom tak, aby bola zachovaná zásada pevného pridelovania súdnej agendy a aby bol vylúčený (pre rôzne dôvody a rozličné účely) výber súdov a sudcov „ad hoc“ (m. m. I. ÚS 239/04). Rozhodovanie veci zákonným sudcom (aj súdom) je tak základným predpokladom na naplnenie podmienok spravodlivého procesu (IV. ÚS 345/09).

Pojem zákonného sudcu je definovaný viacerými na seba nadväzujúcimi kritériami, ktoré súčasne tvoria navzájom prepojené garancie reálneho obsahu tohto základného práva. K týmto kritériám treba priradiť v prvom rade vecnú, funkčnú a miestnu príslušnosť súdov a následne obsadenie príslušného súdu, ktoré je v procesných poriadkoch a v zákone č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov vymedzené od samosudcu až po rozmanité rozhodovacie útvary (senáty) zložené z troch a viacerých sudcov. Na to nadväzuje zásada pridelovania vecí jednotlivým sudcom alebo senátom v súlade s pravidlami obsiahnutými v rozvrhu práce a spôsobom, ktorý určuje zákon. Iba taký sudca určený podľa rozvrhu práce, ktorý je sudcom vecne a miestne príslušného súdu ustanoveného zákonom, je zákonným sudcom v zmysle čl. 48 ods. 1 ústavy (II. ÚS 202/2017).

Uvedené východiská bol povinný dodržiavať v napadnutom konaní aj najvyšší súd, a preto bolo úlohou ústavného súdu posúdiť, či ich všeobecný súd rešpektoval, a to minimálne v takej miere, ktorá je z ústavného hľadiska akceptovateľná a udržateľná.

V napadnutom uznesení najvyšší súd po citácii § 491 ods. 1 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „SSP“ alebo „Správny súdny poriadok“), podľa ktorého ak nie je ďalej ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku, a citácií § 10 a § 11 SSP, ktoré upravujú vecnú príslušnosť krajských súdov a najvyššieho súdu, uzavrel, že predmetná vec nepatrí do „*takto vymedzenej vecnej príslušnosti najvyššieho súdu*“, a preto ju v zmysle § 18 ods. 2 SSP v spojení s § 13 ods. 1 SSP postúpil krajskému súdu ako súdu vecne a miestne príslušnému.

Najvyšší súd na potvrdenie správnosti svojho rozhodnutia v odôvodnení napadnutého uznesenia ďalej uviedol: „*Najvyšší súd pri svojom rozhodovaní vychádzal z ustanovenia § 491 ods. 2 druhej vety SSP, podľa ktorého, ak sa tento zákon použije na konania začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, nemožno uplatňovať ustanovenia tohto zákona, ak by boli v neprospech žalobcu, ak je ním fyzická osoba alebo právnická osoba. Najvyšší súd dospel pritom k záveru, že rozhodovanie o vecnej príslušnosti v danej veci*

podľa ustanovení SSP nie je v neprospech žalobcu, lebo žalobca bude mať v ďalšom konaní možnosť podať proti rozhodnutiu krajského súdu kasačnú sťažnosť podľa § 438 a nasl. SSP, o ktorej rozhoduje Najvyšší súd Slovenskej republiky, a teda konanie o správnej žalobe žalobcu bude dvojinštančné, namiesto pôvodne jednoinštančného.“

Ústavný súd v úvode konštatuje, že už obdobnou ústavnou sťažnosťou sa zaoberal v rozhodnutiach sp. zn. II. ÚS 202/2017 z 25. júla 2017 a sp. zn. II. ÚS 283/2017 zo 6. októbra 2017, pričom nemá dôvod sa od tam uvedených záverov odchyľovať, a preto na ne odkazuje.

Príslušnosť súdu ustanovuje zákon, ktorý nepriamo určuje aj osobu zákonného sudcu. V zmysle § 11 ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“) platného a účinného v čase podania žaloby najvyššiemu súdu (5. apríla 2016) sa konanie uskutočňuje na súde, ktorý je vecne a miestne príslušný; príslušnosť sa určuje podľa okolností, ktoré tu sú v čase začatia konania, a trvá až do jeho skončenia. Uvedené ustanovenie vyjadruje zásadu *perpetuatio fori* spočívajúcu v trvaní súdnej príslušnosti raz určenej až do skončenia konania bez ohľadu na neskoršie zmeny okolností, ktoré sú inak pre určenie príslušnosti rozhodné; výnimky z tejto zásady upravuje zákon (porovnaj tiež R 3/1980).

Na príslušnosť správneho súdu ako na procesnú podmienku konania sa aj v súlade s novou právnou úpravou obsiahnutou v § 9 ods. 1 SSP vzťahuje zásada *perpetuatio fori*, podľa ktorej sa skutkové okolnosti významné pre príslušnosť správneho súdu zisťujú z návrhu na začatie konania (resp. žaloby) k momentu začatia konania, teda k momentu doručenia návrhu (resp. žaloby) súdu, pričom takto určená príslušnosť trvá až do skončenia konania (§ 31 SSP).

K nevyhnutnému predpokladu na vydanie meritórneho rozhodnutia patrí nepochybne príslušnosť súdu, ktorej založenie a trvanie sa tak podľa „starej“, ako aj „novej“ právnej úpravy riadi všeobecne akceptovanou zásadou *perpetuatio fori* obsiahnutou v úvodných častiach procesných kódexov regulujúcich príslušnosť súdov (§ 9 ods. 1 SSP, obdobne § 11

ods. 1 OSP). Stret „novej“ a „starej“ právnej úpravy riešia tzv. intertemporálne ustanovenia, ktoré v § 491 ods. 1 SSP ustanovuje ako generálne pravidlo okamžitú použiteľnosť a aplikáciu ustanovení Správneho súdneho poriadku aj na konania začaté za platnosti a účinnosti Občianskeho súdneho poriadku. V nadväzujúcom § 491 ods. 2 prvej vety SSP sa režim vzájomného spolupôsobenia skoršieho práva a neskoršieho práva upravuje výslovným ustanovením zachovania právnych účinkov úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti Správneho súdneho poriadku, pričom sa dotýka tak úkonov samotného súdu, ako aj úkonov účastníkov konania.

Aj napriek absencii výslovného ustanovenia zásady *perpetuatio fori* v prechodných ustanoveniach Správneho súdneho poriadku (na rozdiel od § 470 ods. 4 Civilného sporového poriadku) bude jej uplatnenie v konaniach začatých pred dňom nadobudnutia účinnosti Správneho súdneho poriadku predurčené práve výkladom § 491 ods. 2 prvej vety SSP (m. m. II. ÚS 202/2017, II. ÚS 283/2017).

K právnym účinkom, ktoré má na mysli citované ustanovenie Správneho súdneho poriadku, patria tak právne účinky spojené s podaním žaloby, a to v konkrétnych okolnostiach veci sťažovateľky podanie žaloby najvyššiemu súdu, a síce začatie konania o žalobe proti rozhodnutiu Národnej banky Slovenska č. GUV-308/2016 z 8. marca 2016 v spojení s upovedomením č. ODT-4547/2015-3 z 1. októbra 2015 podľa § 247 a nasl. OSP a založenie a trvanie vecnej príslušnosti najvyššieho súdu v tejto veci (§ 11 ods. 1 OSP), ako aj posúdenie vlastnej príslušnosti v rámci skúmania podmienok konania zo strany samotného najvyššieho súdu po podaní žaloby.

Ústavný súd už viackrát zdôraznil, že k výkladu právnych predpisov a ich inštitútov nemožno pristupovať len z hľadiska textu zákona, a to ani v prípade, keď sa text môže javiť ako jednoznačný a určitý, ale predovšetkým podľa zmyslu a účelu zákona. Jazykový výklad môže totiž v zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu predstavovať len prvotné priblíženie sa k obsahu právnej normy, ktorej nositeľom je interpretovaný právny predpis; na overenie správnosti či nesprávnosti výkladu, resp. na jeho doplnenie či spresnenie potom slúžia ostatné interpretačné prístupy postavené na roveň gramatickému výkladu, najmä

teleologický a systematický výklad vrátane ústavne konformného výkladu, ktoré sú spôsobilé v kontexte racionálnej argumentácie predstavovať významný korektív pri zistení obsahu a zmyslu aplikovanej právnej normy (IV. ÚS 92/2012, I. ÚS 351/2010, m. m. I. ÚS 306/2010).

V prípade kódexov, ktorými nepochybne Občiansky súdny poriadok, ako aj Správny súdny poriadok sú, nemožno opomenúť metódu systematického výkladu, ktorého podstatou je poznanie, skúmanie a objasnenie právnej normy v súlade s inými právnymi normami a v súvislostiach s celým systémom práva (Bröstl, A., Dobrovičová, G., Kanárik, I. Teória práva. UPJŠ Košice, 2007, s. 138 a 139).

Záver, ku ktorému najvyšší súd izolovanou aplikáciou a výkladom § 491 ods. 1 v spojení s § 10 a § 11 SSP a s prihliadnutím na § 491 ods. 2 druhú vetu SSP dospel (možnosť „zmeny vecnej príslušnosti súdu“ v konaniach o žalobách proti rozhodnutiam a postupom správnych orgánov začatých počas platnosti a účinnosti Občianskeho súdneho poriadku), požiadavku systematického výkladu Správneho súdneho poriadku nerešpektuje. Najvyšší súd sa predovšetkým nezaoberal výkladom a aplikáciou ustanovenia, ktoré ustanovuje zachovanie právnych účinkov úkonov vykonaných pred dňom nadobudnutia účinnosti novej právnej úpravy, a neprihliadol na všeobecne akceptovanú zásadu trvania príslušnosti súdu obsiahnutej v úvodných častiach oboch procesných kódexov, čo spôsobuje arbitrárnosť napadnutého uznesenia najvyššieho súdu v rozpore so zárukami vyplývajúcimi zo základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (m. m. II. ÚS 202/2017, II. ÚS 283/2017).

Záver ústavného súdu o arbitrárnosti napadnutého uznesenia najvyššieho súdu nemôže spochybniť ani argumentácia najvyššieho súdu o prípadnom zlepšení postavenia účastníka konania, na prospech ktorého je uplatnenie „novej právnej úpravy“, ktorá zavádza dvojinštančnosť v konaní, a tým aj možnosť podania kasačnej sťažnosti. Ústavný súd konštatuje, že v okolnostiach prerokúvanej veci tak argument o zlepšení postavenia účastníka konania nemôže predstavovať nosnú časť argumentácie, ktorou najvyšší súd odôvodňuje nerešpektovanie všeobecne uznanej zásady *perpetuatio fori*.

V okolnostiach prerokúvanej veci bolo nevyhnutné, aby výklad a aplikácia práva zo strany najvyššieho súdu boli v súlade so základným účelom základného práva na zákonného sudcu, ktorým je zabrániť tomu, aby súd, ktorý má konkrétnu vec prerokovať a rozhodnúť o nej, bol obsadený spôsobom, ktorý by sa dal označiť za svojvoľný alebo prinajmenšom za účelový (k účelu základného práva na zákonného sudcu pozri napr. IV. ÚS 479/2013). Odôvodnenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, pri ktorom absentuje systematický výklad ustanovení Správneho súdneho poriadku a ktorý obchádza všeobecne uznanú zásadu *perpetuatio fori*, je podľa názoru ústavného súdu za hranicou ústavnej udržateľnosti, keďže výklad a aplikácia príslušných ustanovení Správneho súdneho poriadku najvyšším súdom v napadnutom konaní popiera zároveň základný účel základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy. Pri uplatňovaní základného práva na zákonného sudcu správnymi súdmi totiž neprichádza do úvahy jeho zužujúci výklad a ani také interpretačné postupy, následkom ktorých by mohlo byť jeho arbitrárne (svojvoľné) obmedzenie či dokonca popretie.

Na základe uvedených skutočností ústavný súd konštatuje, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu došlo k porušeniu sťažovateľkinho základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, základného práva na zákonného sudcu zaručeného v čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny, ako aj k porušeniu práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa čl. 127 ods. 2 tretej vety ústavy a podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd rozhodol, že najvyšší súd uznesením sp. zn. 4 SŽ 6/2016 zo 4. októbra 2016 porušil ústavou, listinou a dohovorom garantované práva sťažovateľky, zrušil napadnuté uznesenie najvyššieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu).

Podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah zruší a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

Zrušením napadnutého uznesenia najvyššieho súdu sa obnovuje procesný stav, ktorý bol pred vydaním napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, teda pred postúpením veci krajskému súdu. V ďalšom konaní bude najvyšší súd povinný vo veci sťažovateľky konať a rozhodnúť, pričom bude viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v časti II tohto nálezu, ktorých podstata je založená na požiadavke uplatnenia systematického výkladu jednotlivých ustanovení Správneho súdneho poriadku a všeobecne akceptovanej zásady *perpetuatio fori* obsiahnutej v úvodných častiach oboch procesných kódexov.

Ústavný súd napokon rozhodol o úhrade trov konania, ktoré sťažovateľke vznikli v súvislosti s jej právnym zastupovaním spoločnosťou Advokátska kancelária JUDr. Daniel Blyšťan, s. r. o.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd pri rozhodovaní o úhrade trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2015, ktorá bola 839 €, keďže ide o úkony právnej služby vykonané v roku 2016.

Úhradu trov konania priznal ústavný súd za dva uplatnené úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie sťažnosti) vykonané v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

Sťažovateľke priznal ústavný súd úhradu odmeny za každý úkon po 139,83 € a režijného paušálu (§ 16 ods. 3 vyhlášky) za každý úkon v sume 8,39 €, čo spolu predstavuje sumu 296,44 €. Vzhľadom na skutočnosť, že právny zástupca sťažovateľky je platcom DPH, ústavný súd priznanú odmenu zvýšil o 20 % DPH, t. j. celkovo priznal sťažovateľke úhradu trov konania v sume 355, 73 € (bod 3 výroku tohto nálezu).

Priznanú úhradu trov konania je najvyšší súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. novembra 2018